

JEAN-CHRISTOPHE RUFIN

C Nesmrtelná túra do Compostely

POUTNÍKEM CHTĚ NECHĚ

PROSTOR

Co se stane s duší, když nohy ujdou osm set kilometrů současným Španělskem po cestě s tisíciletou tradicí? Rufinova odpověď, jak mu ji přinesla vlastní zkušenost, je formulována střízlivě, skepticky, a přitom nesmírně vtipně a se schopností vystihnout město, krajinu, povahu či vzhled přesným obrazem či půvabnou scénkou. Cesta do Compostely je v jeho podání duchovní i skeptická, romantická i cynická a povznášející i ve své úmornosti.

Jean-Christophe Rufin (*1952), hlavní profesí lékař, je čelnou osobností humanitárního hnutí (mj. zakládajícím členem organizace Lékaři bez hranic) a působil jako diplomat (2007–2010 fr. velvyslancem v Senegal). Roku 2008 byl zvolen do Académie Française, nejprestižnější francouzské instituce s fixním počtem čtyřiceti členů. Jako spisovatel obdržel mj. v roce 1997 Goncourtovu cenu za prvotinu a v roce 2001 „plnoprávnou“ Goncourtovu cenu (tj. nejvýznamnější francouzskou literární cenu), v roce 1997 Prix Méditerranée ad. Je autorem devíti románů (česky vyšla *Adamova vůně*, Praha 2008) a sedmi esejistických knih.

Jean-Christophe Rufin
Nesmrtelná túra do Compostely
Poutníkem chtě nechtě

PROSTOR

Jean-Christophe Rufin

Nesmrtelná túra do Compostely

Poutníkem chtě nechtě

přeložil Martin Pokorný

PROSTOR | PRAHA | 2015

Original title: Immortelle randonnée

© Jean-Christophe Rufin, 2013

Czech edition © PROSTOR, 2015

Translation © Martin Pokorný, 2015

Photos © Martina Rajnochová, 2014

Published by arrangement with Agence littéraire Astier-Pécher
ALL RIGHTS RESERVED

ISBN 978-80-7260-314-5

Avec le soutien du CNL

Avec le soutien du

Tato kniha vychází s laskavou pomocí
Francouzského institutu v Praze
v rámci podpůrného programu F. X. Šalda.

**INSTITUT
FRANÇAIS**

PRAGUE

Cet ouvrage, publié dans le cadre du programme d'aide
à la publication F. X. Šalda, a bénéficié du soutien
d'Institut français de Prague.

Organizace

Když - tak jako já - o Compostele před odchodem nic nevíte, představujete si starou stezku, jež ubíhá travou, poutníci se po ní ubírají v tu menší, tu větší samotě a zanechávají na ní své šlépěje. Je to hrubý omyl, jehož se rychle zbavíte, když se vypravíte pro slavnou *credencial*, dokument nezbytný pro vstup do útulků pro poutníky.

Tehdy zjistíte, že Cesta je předmětem ne-li kultu, tedy přinejmenším vášně sdílené mnohými, kdo ji ušli. Za starou cestou se skrývá kompletní organizace: řada sdružení, publikací, průvodců a specializovaných služeb. Cesta tvoří síť, bratrstvo, internacionálu. Nikdo sice do organizace není nucen vstoupit, nicméně ona se vám od prvního kroku ohlašuje vydáním *credencial*, která představuje mnohem víc než jen folklorní kus papíru. Jakmile jste totiž náležitě zaregistrován jakožto očekávaný budoucí poutník, začnete dostávat časopisy s odbornými studiemi, pozvánky na pěší výlety, a dokonce - pokud máte bydliště v určitých městech - na schůzky s čerstvě se navrátilšími cestovateli za účelem výměny zážitků. Tato přátelská setkání u sklenky nesou název „Poutníkovovo víno“!

Osobně jsem tento svět objevil jednoho deštivého odpoledne po vstupu do místnůstky na pařížské rue des Canettes ve čtvrti Saint-Sulpice, kde sídlí Sdružení přátel svatého Jakuba. Lokalita ohromuje: okolí tvoří hip bary a módní butiky. V místnosti se vznáší farní ovzduší, panuje tu zaprášený nepořádek,

jenž nese nezaměnitelnou pečeť „přítel“. Vítá mne sekretář, jenž už má svá léta, „senior“, řeklo by se dnes, ale tento výraz nepatří do poutnického slovníku. Nikdo jiný v místnůstce není, a kdyby muž s velkým zanícením nedělal, jak je zaměstnán, měl bych pocit, že jsem ho vzbudil. Věk informatiky sem ještě nepronikl: nadále tu vládnou zažloutlé katalogizační lístky, cyklostylované letáky, dřevěné razítka na polštářku s inkoustem v plechové krabičce.

S jistými rozpaky vyjevují svůj záměr - zatím jej nepovažují za jednoznačně daný - vydat se na Cestu. Prostředí evokuje zpovědnici a já ještě netuším, že otázka „proč“ zde nezazní. S předstihem se pokouším o zdůvodnění - zní zjevně falešně. Muž se pousměje a vrátí se k praktickým otázkám: jméno, příjmení, datum narození.

Krůček za krůčkem dospějeme k zásadnímu bodu: chci se stát členem sdružení s *odběrem* bulletinu (dražší varianta), nebo *bez*, tedy s minimálním příspěvkem? Udá cenu obou možností. Několika eurům rozdílů přičítá dostatečný význam na to, aby spustil rozsáhlý výklad ohledně přesného obsahu obou forem členství. Přisoudím to chvályhodné snaze o solidaritu s cílem umožnit Cestu i těm nejchudším. V průběhu pouti budu mít příležitost pochopit, že tu jde o podstatně jinou věc: poutníci tráví čas snahami vyhnout se placení. Mnohdy se nejedná o nutnost, ale spíše o sport, o znak klubové příslušnosti. Viděl jsem chodce - a blahobytné! - provádět nekonečné výpočty, jen aby rozhodli, zda si sendvič (jeden pro čtyři) objednájí v bistro, nebo ještě urazí tři kilometry a zakoupí jej v hypotetické pekárně. Svatojakubský poutník, zvaný jacquet, není nutně chudý, to zdaleka ne, avšak počíná si, jako by byl. Můžeme

toto počínání přisoudit jednomu z trojice slibů, které spolu s čistotou a poslušností vyznačují už od středověku přijetí náboženského života, ale můžeme to též jednodušeji označit za škudlení.

Tak či tak, od chvíle, kdy si opatříte *credencial*, jste vyzýváni ctít tuto zvyklost a dodržovat ji: ať už poutník (a to je jeho věc) jde či nejde k Bohu, musí se přitom držet ďábla za ocas.

Samozřejmě též minete mnoho lidí, kteří si zařídili komfortní pouť od hotelu k hotelu, od luxusních autokarů k úslužným taxi. Mezi jacquety se užívá benevolentní rčení: „Každý jde svou cestou, jak umí.“ Přesto netrvá dlouho, než pochopíte, že za těmito projevy tolerance se skrývá pevné pohrdání „pravých“ poutníků vůči „falešným“. Pravý poutník se pozná podle toho, že utrácí co možná nejméně. Jistě, i „pravému“ poutníkovi se v případě nezbytí – když onemocní nebo útulky jsou plné – může stát, že se musí odebrat do hotelu, pokud možno laciného, a družít se s těmi, kdo cestují v přepychu. Avšak spolehněte se, že dá najevo svou odlišnost a například sní všechny bonbony, jež jsou na recepci neopatrně nabízeny na talířku.

Neobeznámen s těmito zvyklostmi, dopustil jsem se prvního přehmatu: blahobytně jsem zvolil členství *s odběrem* bulletinu, a především jsem dal najevo, že tři eura navíc nejsou důležitá.

Sekretář mi jménem sdružení poděkoval, avšak jeho jemný úsměšek mi dosti jasně naznačil, že se mnou cítí krapet soucitu. „Odpusť mu, Pane, (ještě) neví, co činí.“

Credencial vydávanou Sdružením přátel sv. Jakuba tvoří kus žluté čtvrtky, složený do harmoniky. Upřímně řečeno vypadá dosti komicky a předpokládaný

budoucí poutník se při návratu domů pochechtává. Tento dokument na papíru nepochybně třikrát recyklovaném, opatřený velkými čtverečky, do nichž se mají po každé etapě sbírat razítka, skutečně nevyhlíží seriózně. Avšak s *credencial* se to má jako se vším ostatním: její hodnotu lze změřit až s postupem Cesty.

Až poté, co ji posté zastrčíte do batohu, co ji vytáhnete promáčenou po průtrži mračen a musíte ji nechat uschnout na radiátoru, který není k nalezení, poté, co poznáte strach, že jste ji ztratili, a horečně ji hledáte pod podezřívavým pohledem správce ubytovny, poté, co ji po prochození vyčerpávajících etap vítězně položíte na pracovní stůl zaměstnance turistické informační kanceláře, který ji se znechuceným výrazem označí úředním razítkem, přičemž se očividně bojí, že si tím razítko znečistí, poté, co ji po příchodu do Compostely hrdě rozvinete před představitelem radnice, aby vám vydal latinské osvědčení poutníka - až tehdy poznáte cenu této relikvie. Po návratu *credencial* patří mezi předměty, jež vyvázly nástrahám Cesty a nesou na sobě stopy této zkoušky.

I když takové srovnání očividně nemá sebemenší hodnotu, řekl bych, že mi moje pomačkaná, zašpiněná a sluncem vybledlá *credencial* připomíná kusy papíru, které si můj dědeček uchoval ze zajetí: poukázky na stravu či lékařské ošetření, jež pro deportovaného člověka musely mít nekonečnou hodnotu, a zkouším si představit, s jakou péčí je schraňoval.

Rozdíl oproti Cestě tkví v tom, že Compostela není trest, nýbrž dobrovolná zkouška. Alespoň to si člověk myslí, i když zkušenost mu toto mínění začne rychle vyvracet. Každý chodec po Cestě dospěje dříve či později k myšlence, že k tomu byl odsouzen. Fakt,

že verdikt vyřkl sám, na tom nic nemění: postihy takto uložené často nejsou o nic méně přísné než sankce uvalované společností.

Ke svatému Jakubovi člověk vyráží s představou svobody a záhy zjišťuje, že je spolu s ostatními prostým galejníkem Compostely. Trestanec Cesty, špinavý, vyčerpaný a nucený neustále nosit svůj náklad, poznává - tak jako vězňové - radosti bratrství. Kolikrát, když jsem tak seděl na zemi před ubytovnou spolu s ostatními trhany, mnul si rozbolavělá chodidla a žvýkal nevábne zavánějící žvanec, pořízený za pár drobných, pohrdlivě přehlížen normálními, svobodnými, slušně oděnými chodci v dobrém obutí, jsem si připadal jako *zek* ze Solženicyna, jako člen toho žebravého houfu, jemuž se říká poutníci.

K tomu tedy člověka odsuzuje *credencial*. A nejvíc neuvěřitelné je, když si po návratu připomenete, že jste za její pořízení zaplatili.

Výchozí bod

Je ale nutné vědět, o čem tu je řeč. „Pravá“ *credencial* je v mých očích a v očích poutníků dle vlastního soudu hodných toho jména tvořena dokumentem vydaným v místě bydliště, který vás provází během dlouhé cesty. Záhy ovšem zjistíte, že stejný dokument lze pořídit na každé etapě včetně těch závěrečných. Autentičtí poutníci považují chodce, kteří se spokojí s tím, že urazí posledních pár kilometrů, a přitom mají tu drzost vybavit se *credencial*, za podvodníky. Jako kdyby tato pěší turistika během několika krátkých dní snesla srovnání s nekonečnými trasami poutníků vyrazivších z Francie a dalších evropských zemí! Popsaná reakce má příděch snobství, nicméně jak postupujete po Cestě, zvolna pochopíte, že na tomto názoru je kus pravdy. Člověk musí poznat, že v utváření „pravého“ chodce hraje čas zásadní roli.

Cesta je alchymickým působením času na duši.

Je to proces, k němuž nemůže dojít okamžitě ani rychle. S tím, jak se poutnickýma nohama spojuje řetězec týdnů, získává chodec zkušenost. Ano, může pociťovat mírně dětinskou pýchu z toho, že oproti chodcům, kteří ušli pouhých osm dnů, vynaložil značné úsilí, ale mimoto vnímá jinou pravdu, pokornější a hlubší: krátký pochod nestačí na to, aby se zvyklosti vytěžily až do dna. Nepodrobí člověka radikální proměně. Kámen zůstane hrubý, neboť k jeho otesání je zapotřebí delší námahy, víc zimy a víc bahna, víc hladu a méně spánku.

To je důvodem, proč ve směru Compostela podstatný není cíl - ten je všem společný -, ale výchozí bod. Ono stanovuje subtilní hierarchii, která se mezi poutníky vytvoří. Když se dva chodci potkají, neptají se: „Kam jdeš?“, odpověď je evidentní, ani: „Kdo jsi?“, protože na Cestě je z člověka jen chudák jacquet, nic víc. Ptají se navzájem: „Odkud jdeš?“ A odpověď umožňuje ihned zjistit, s kým tu máme do činění.

Pokud si poutník zvolil výchozí bod sto kilometrů od Santiaga, nejspíše se jedná o pouhého lovce diplomu: toto je minimální určená vzdálenost, aby vám po příchodu do cíle vystavili slavnou latinsky psanou *compostelu*, osvědčení, že jste pouť podnikli. Je-li toto vyznamenání získáno s minimálním úsilím, vyvolává to u „pravých“ poutníků špatně zastíranou ironii. V praxi se za členy bratrstva pěších uznávají jen ti, kdo prošli některou velkou španělskou trasu s východiskem v Pyrenejích: Saint-Jean-Pied-de-Port, Hendaye, Le Somport - toto jsou poctivá výchozí místa. S ohledem na dějiny se k tomuto výčtu připojuje Oviedo. *Camino Primitivo*, vycházející z asturijské metropole, je sice mnohem kratší, ale těší se úctě ze dvou důvodů: se značným převýšením prochází vysokými horami a především to je původní, počáteční cesta, ta, kterou se v 9. století vydal král Alfons, aby spatřil slavné pozůstatky svatého Jakuba, objevené mnichem Pelagiem.

Naprostá většina poutníků se dává po těchto klasických trasách, jak je představuje *Primitivo* a cesty vycházející od francouzských hranic. Vyskytnou se ale poutníci, kteří šlapou z mnohem větší dálky. Ne vždy na to vypadají, někteří upřímně řečeno vyhlížejí usouzeně a skoro bychom o nich řekli, že jsou

křehké konstituce. Navíc - aby byl efekt dokonalý - k tomu často sami dodávají. Na otázku „Odkud jdeš?“, sebejistě vznesenou poutníkem, který vyrazil od úpatí Pyrenejí, odpoví po chvilce zaváhání a se skromně sklopenýma očima: „Z Le Puy“ nebo „Z Vézelay“. Tato přízviska slávy zazní do nastalého ticha, a kdyby přítomní měli klobouky, smekli by je na znamení úcty. Po zasazení prvního zvedáku pak tito výjimeční poutníci zpravidla doplní číslo, kterým protějšek spolehlivě srazí KO: „Sto třicet dva dnů,“ oznámí. Taková je doba strávená tím, že každé ráno kladou nohu před nohu.

Ušel jsem kus cesty se studentem, který vyrazil z Namuru. Nesl ohromný batoh, plný neužitečných předmětů, jež se ale vyznačovaly tím, že šlo o připomínky z průběhu cesty. Setkal jsem se s Australan-kami, které vyšly z Arles, a s Němcem, který vyšel z Kolína nad Rýnem.

Na přívozu přes jednu z řek, které proužkují kantabrijské pobřeží, jsem potkal muže z Horního Savojska, který vyšel z domova v Marignieru, až za Ženevou. Následně jsem ho potkal ještě několikrát. Nebyl to dobrý chodec, dokonce trochu šmaňhal a často se ztrácel - ale přes to všechno v mých očích stál na piedestalu, protože na mne pohlížel z výše svých dvou tisíc kilometrů.

Někteří poutníci prý přicházejí z ještě větší dálky. Sám jsem je nepotkal a nemám pocit, že by je spatřilo příliš mnoho lidí. Jsou to bájně bytosti a tvoří součást legend, kterých má Cesta mnoho a poutníci si je sdělují polohlasem před usnutím. Tyto bytosti přicházející ze Skandinávie, z Ruska, ze Svaté země představují skvostné chiméry a pouť, jejíž cíl je vytyčen Compostelou, díky nim nezná meze co do

počátků. Na jacquetských mapách lze všechny tyto cesty vidět, jak se v potůčcích sbíhají k pyrenejskému trychtýři a vlévají se do Španělska. Zbrázďují tvář celé Evropy a navádějí k snění.

Jistě, výchozí bod sám o sobě neříká všechno, protože jsou způsoby, jak podvádět. Nejčastější trik spočívá v tom, že se Cesta podniká po částech. Někdy tak potkáme chodce, kteří při partii představení vynesou vysokou kartu: Vézelay, Arles, Paříž. Pochybnosti vyvolá, pokud jsou podivně čistí a svěží v porovnání s těmi stovkami kilometrů, které prý ušli. K vyvolání podezření stačí položit vražednou otázku: „A šel jsi... najednou?“ Nato chvástal sklopí hlavu, zakašle a nakonec dozná, že si na překonání trasy v týdenních dávkách dopřál deset let. Vyšel den předtím. „Každý jde svou cestou, jak umí.“ Jistě, ale i tak: nesluší se dělat z Božích dítek hovádka.

Proč?

Proč?

Tak zní očividně otázka, kterou si ostatní kladou, i když vám ji třeba nepoloží.

Kdykoli po návratu vyřknete větu: „Šel jsem pěšky do Compostely“, spatříte v obličejích týž výraz. V něm se nejprve projevuje úžas („Co tam pohledával?“) a poté - trochu na způsob, jako když vás občas někdo pozoruje nahé - nedůvěra.

Rychle se pak dospěje k závěru: „Tenhle týpek má problém.“ Cítíte, jak ovzduším proniká nervozita. Naštěstí ale žijeme ve světě, kde je tolerance ctností, a váš protějšek se hbitě vzchopí. Na obličej nasadí nadšenou grimasu, která současně s překvapením vyjadřuje i radost. „Ty máš ale štěstí!“ A jelikož když už se lže, má se to dělat s přesvědčením a emfází, dodá: „Je to můj sen, jednou tu cestu podniknout...“

U této věty se otázka „proč“ obvykle zastaví. Doznáním, že hýčká stejné plány jako vy, protějšek zprošťuje vás i sebe nutnosti rozkládat o důvodech, jež by mohly dohnat normálně založeného dospělého jedince k tomu, aby ušel skoro tisíc kilometrů s batohem na zádech. Okamžitě tak lze přejít k „jak“: Byl jsi sám? Kudys šel? Jak dlouho ti to trvalo?

Je to dobře, že se hovor vyvíjí takto - neboť při oněch nečetných příležitostech, kdy jsem musel čelit otevřené otázce „Proč jste se vydal do Santiaga?“, mi odpověď činila velké potíže, jež nejsou znakem ostychu, nýbrž hlubokého zmatení.

Namísto aby člověk projevil své rozpaky, je nejlepším řešením podat několik náznaků, případně si je vymyslet, a svést zvědavost tazatele falešnými směry: „Mušle svatého Jakuba byly vidět na památnících ve městě, kde jsem vyrůstal“ (freudovská cesta), „Odkáživa mě fascinovaly velké světové pouti“ (ekumenická cesta), „Miluju středověk“ (historická cesta), „Chtěl jsem jít vstříc zapadajícímu slunci až k moři“ (mystická cesta).

„Potřeboval jsem čas k zamyšlení.“ Tato poslední odpověď se nejvíc očekává a je obecně považována za „dobrou“. Není ale samozřejmá. Není snad - pokud se chceme zamýšlet - možné, a dokonce lepší zůstat doma a natáhnout se na postel nebo na pohovku, anebo v nezbytném případě podniknout pár kroků po blízké a známé trase?

Jak vysvětlit lidem, kteří to neprožili, že je důsledkem a přímo předností Cesty zapomenout na důvody, které vás přiměly se na ni vydat? Zmatené množství myšlenek, jež pudily k podniknutí výpravy, nahrazuje prostou očividností chůze. Vyšli jste, toť vše. Problém zdůvodnění tedy cesta řeší takto, zapomněním: člověk už neví, co bylo předtím. Podobně jako objevy, jež zničí vše, co jim předcházelo, nechává i pouť do Compostely, tyranská a totalitní, zmizet úvahy, jež vedly k jejímu podniknutí.

Už tušíme, v čem tkví hluboká přirozenost Cesty. Kdo ji nepodnikl, myslí si, že je dobrotivá, ale to je omyl. Cesta je síla, jež se prosadí, uchopí vás, znásilní a zformuje. Nedá vám slovo, nýbrž přiměje vás mlčet. Většina poutníků je ostatně přesvědčená, že sami nic nerozhodovali - situace „jim rozkázala“. Nevydali se po Cestě, Cesta je přitáhla. Uvědomuji si, že podobné výroky se budou těm, kdo zkušeností

neprošli, jevit podezřele. Sám jsem potřásl rameny, kdykoli jsem před odchodem slyšel podobná prohlášení. Čpí sektářstvím na celé kolo. Rozum se jich štítí.

A přesto jsem velmi záhy uznal, že jsou přesná. Kdykoli bylo nutno přijmout rozhodnutí, cítil jsem, jak Cesta mocně koná uvnitř mne, vlévá mi přesvědčení či přímo vítězí.

Na počátku jsem se jednoduše rozhodl podniknout dlouhý pochod o samotě. Viděl jsem v tom atletickou výzvu, způsob, jak shodit pár kilo, metodu, jak se připravit na sezonu v horách, intelektuální katarzi před psaním nové knihy, návrat k nezbytné pokoře po životním období charakterizovaném úředními funkcemi a poctami... Nic z toho zvlášť zřetelně, ale všechno dohromady. Neměl jsem jasný plán podniknout cestu do Santiaga, ta byla jen jednou z mnoha možností, o nichž jsem uvažoval - či aspoň si to myslel. Nacházel jsem se ještě ve fázi, kdy člověk dumá nad knížkami a popisy ve vyprávěních nebo si prohlíží fotografie a stránky na internetu. Domníval jsem se, že se mohu svobodně, suverénně rozhodnout. Následující čas mi měl ukázat, že se mýlím.

Můj výběr se postupně zužoval a volba se soustředila (no tohle!) kolem tras do Santiaga.

Nakonec jsem nechal ve hře jen dvě možnosti: buď podélný přechod Pyrenejí souběžně s hranicí, anebo Severní cestu do Compostely. Obě vycházejí z téhož bodu, Hendaye. Volbu lze tedy odsouvat do poslední chvíle. Striktně vzato jsem se mohl rozhodnout až po příjezdu na místo, bezprostředně. Pořídil jsem si vybavu, která by se hodila pro jednu i druhou trasu. Náhorní cesta kříží pyrenejský masiv od západu na východ. Je tu několik variant: po pěšinách nebo

„mimo vyšlapané chodníky“. Trvá přibližně čtyřicet dnů. Oproti Cestě je více horská a divočejší. Připravoval jsem se tedy na dlouhý pochod v takřka naprosté soběstačnosti a v mrazivém prostředí. Kdo může na vrchol, může i spodem: pokud bych se nakonec rozhodl pro cestu svatého Jakuba, stačilo mi vyjmout z batohu několik položek vysokohorské výbavy, a hotovo. Připadal jsem si mazaně a vypadalo to, že jsem si zachoval maximální svobodu.

Vnější záminky mi napomohly obestřít konečné rozhodnutí zdáním racionality: v poslední chvíli se ukázalo, že náhorní cesta je nerealizovatelná, jelikož „je příliš brzy v sezoně, některé průchody by možná byly ošemetné atd.“. Zvolil jsem tedy cestu do Compostely. Avšak po pravdě řečeno, když nad tím uvažuji, jsem jen podlehl tajuplné a stále silnější přitažlivé síle. Mohl jsem se sice oblužovat argumenty, ale nikdy nepřicházelo vážně v úvahu, že bych podnikl něco jiného. Rozmanitost plánů představovala jen léčku, příhodný prostředek, jak zamaskovat nepříjemný, ale evidentní fakt, že jsem reálně neměl na výběr. Virus Santiaga mne nakazil do hloubky. Nevím, kdo či co nákazu přeneslo. Po fázi tiché inkubace však choroba propukla a já měl všechny symptomy.

Láska na cestě

Jak se vybírá výchozí místo? K otázce existují dvě velké filozofie, jež by La Palisse mohl vyjádřit slovy: buď vyjdete z domova, anebo odjinud. Volba je vážnější, než se zdá, a mnoho poutníků se mi svěřilo, že byla obtížná. Ideálem - tedy podle všeho, neboť pro mne ne - je vyjít jako onen výše zmíněný Hornosavojec z vlastního domu, obejmout ženu a děti, pohladit psa, který švihá ocasem, protože si myslí, že vás bude doprovázet, zavřít vrátka od zahrady a jít.

Lidé, kteří tuto možnost nemají, protože bydlí příliš daleko nebo nemají dost času, se musí k cíli přesunout blíž, dostat se blíž ke Španělsku, zkrátit vzdálenost, aby pro ně byla překonatelná. Nevyjdou tedy z domova - ale odkud potom? Cest je mnoho, možných výchozích bodů nesčetně. Je to obtížná volba a závisí na několika objektivních faktorech: kolik času máme k dispozici, která místa bychom rádi navštívili, jaké průvodce jsme si pořídili, co nám vyprávěli známí. Do zúctování však vstupují i jemnější a někdy hůře doznatelné faktory.

Raději hned uveďme fakt, na který čtenář stejně dříve či později přijde a jistě ho nepřekvapí, neboť nepřekvapil ani mě: Cesta je místem setkávání či přímo shánění partnera. Tento rozměr ovlivňuje uvažování mnoha poutníků, zvláště pokud jde o výchozí místo. Zde ale nutno rozlišit, na jakou citovou popptávku pouť odpovídá. Pravda je ta, že Cesta umožňuje několik citových pochodů.

Prvním z nich je cesta čerstvě zamilovaných, kteří však již našli sesterskou duši. Do této kategorie patří páry, jež spolu chodí, partnerské dvojice, snoubenci. Často jsou velmi mladí: hrdličky v obuvi Nike, kypící zdravím, sluchátka na uších. Smyslem jejich cesty je, že jejich vztah obdrží konečné důrazné postrčení, které je přivede před oltář, na radnici anebo alespoň ke kolébce. Cesta skýtá příležitost k něžnému sblížení. Po širokých silnicích se kráčí ruku v ruce a při průjezdu kamionu přelétne po zádech slastné zachvění, jež zamilované poutníky sblíží. Ubírají se po svaté cestě od kostela ke kostelu a - jak doufá zamilovanější člen páru - je tu dostatek podnětů pro obrazotvornost druhého. Zvečera se uvnitř klášterů v koupelnách, které mniši - znalí poměrů - ponechávají smíšené, v radostné sarabandě mísí bláznivý chichot s nahou pokožkou. Na kavalci se špitá, vrká a (jelikož v dané situaci nelze komfortně přejít k aktu) slibuje se láska a věrnost navěky.

Pro tyto zamilované je Cesta užitečná; je však nežádoucí, pokud by trvala příliš dlouho. Po několika dnech by tyto skupinky, jež postupují v houfu, mohlo postihnout šálení smyslů. Slibující je v pokušení pohlédnout do jiného výstřihu než svojí zaslíbené - a pokud jde o dívku úporně dobývanou, mohla by začít provádět srovnání, z nichž by ten, kdo ji dovedl až sem, nevyšel vždy vítězně. Proto též popisované dvojice rezervují své snahy na poslední kilometry a podnikají jen závěrečné etapy. Na stezkách Galicie je potkáváte hromadně. Jako ptáci, kteří lodivodovi ukazují, že se blíží moře, jsou pro poutníka znamením, že Compostela je nedaleko.

Zcela jinak tomu je u druhé kategorie, tedy chodců, kteří lásku hledají, ale ještě ji nenašli. Zpravidla

jsou vyššího věku: poznali život, někdy vášeň a tu a tam i manželství. Pak se štěstí zhroutilo a oni stojí zcela na začátku. V nějaké chvíli se jim Cesta odhalila jako řešení. Oproti internetovým seznamkám není tak neosobní, umožňuje ocitnout se v přítomnosti lidí z masa, kostí a potu. Únava z pochodu obměkčuje srdce. Žízeň a puchýře na chodidlech sblížují a skýtají příležitost poskytovat či přijímat péči. Muž či žena nelítostně mučení městem s jeho strašlivou konkurencí a tyranskými vzory, jež odsuzují tlusté, hubené, staré, ošklivé, chudé a nezaměstnané, nacházejí v prostředí poutníků rovnost, která dává příležitost každému.

Tito lidé - tím spíš, že je příroda obdařila hůře - raději vycházejí z velké dálky, aby své šance zvýšili na maximum. Narazíte na ně v průběhu stovek kilometrů a můžete je pozorovat, jak se tito kulhavci lásky přibližují, očíhávají a vzdalují či spojují. Lze je sledovat, jak se míjejí cílem a jsou někdy krutí k druhému, který by jim rád vylil své srdce, ale jim se nelíbí. Lze pozorovat zklamání po několika etapách, když se jim ten, kdo mohl být tolik kýženou velkou láskou, při výstupu do svahu přizná, že je ženatý a svou ženu miluje. Ale též lze vidět, jak se tvoří skutečné páry, a člověk doufá, že dosáhnou štěstí.

Dívky - nepochybně proto, aby si dodaly odvahy - často vycházejí ve skupině. Natrefil jsem na takové, které vyrazily z velké dálky a přešly Francii, aniž by, běda!, našly toho, v nějž doufaly. Odvážně zaútočily na Španělsko a po několika etapách často jedna z nich zmizela: přidala se k odlišné skupině a pokoušela štěstí s jiným krásným princem. Při sledování těchto výjevů mne docela hloupě napadal obrat „najít si botu na svoji nohu“.

Cesta je tvrdá, někdy však dobrotivě splní ta nejdůvěrnější přání. Je nutno umět vytrvat.

Vypráví se historka o harmonikáři, který si na Cestě vydělával na živobytí tím, že na každé etapě zahrál. Krátce předtím se rozvedl, byl velmi nešťastný a nejspíše - jak si jej představuji - hrál žalostivé nářky, jež u žen nedošly velkého ohlasu. Po příchodu do Compostely se nechal zapsat do hudebnického spolku a zde se seznámil s Němkou, která s ním sdílela stejnou vášeň a měla stejně poraněnou duši. Vzali se a každoročně se spolu vracejí na Cestu. Hudba, kterou teď společně hrají, je plna bujarosti a šarmu. Nepochybně je to historka příliš krásná na to, aby byla pravdivá, nicméně podobnými legendami se udržuje naděje všech, kdo se vydávají do Santiaga, aby se vyprostili z neštěstí.

Třetí kategorii, méně romantickou, ale stejně dojmavou, tvoří ti, kdo - již dávno - lásku poznali, uzavřeli svatá pouta manželství a zakusili i jeho opotřebení. Jejich hlavní snahou je nyní znovu získat svobodu. Je to vlídná svoboda, která nerozbíjí a nepůsobí druhému újmu, avšak díky prozřetelnému zásahu svatého Jakuba skýtá oprávněnou možnost trochu si vydechnout.

Do této kategorie patřil onen dobrovolník ze Sdružení přátel svatého Jakuba, který mne přijal v Paříži a vydal mi mou *credencial*. Když jsem ho požádal, aby mi vylíčil vlastní pouť, učinil tak se slzami v očích. I přes pokročilý věk nesl námahu pochodu velmi zdatně. Nově nabytá svoboda jej opojila natolik, že se po příchodu do Compostely... ani nezastavil! Pokračoval po cestě ubíhající do Portugalska. Kdyby se přes vody Atlantiku klenul most do Brazílie, bez zaváhání by se přes něj vydal. Nešťastník

na toto bláznovství vzpomínal s tesklivým úsměvem. Když jsem se zeptal, jak vše dopadlo, zakabonil se. Jak jsem vyrozuměl, jeho žena musela z letadla přestoupit na vlak a dva autobusy, aby ho našla a přivedla zpět domů. Okusil však, jak chutná svoboda, a nehodlal se jí vzdát. Hned rok nato vyšel znovu a neustále setrval v naději na nový odchod.

Otázal se mne na mé vlastní úmysly. Odkud chci vyrazit? Neuvažoval jsem o tom ještě. Nepatřil jsem k žádné z výše uvedených kategorií a mé rozhodnutí se nemohlo řídit citovými ohledy. Chtěl jsem se dát na pochod, toť vše. Přiznal jsem se dobrovolníkovi, že současně uvažuji o přechodu Pyrenejí, a zamýšlím proto vyrazit z Hendaye. Věnoval mi ironický pohled:

- Rozhodnete sám, pronesl.

V této antifrázi se skrývala jistota, jež v něm byla pevně zakořeněna a ve mně je dnes též: u Cesty člověk zcela jistě nikdy nerozhoduje sám. Lze shromažďovat argumenty, rýsovat jiné plány, ale Cesta se jej nakonec vždy zmocní a stane se to, co stanoví ona.

Muž ze sdružení zahnal mé pochybnosti, avšak zachoval jediné slovo: Hendaye.

- Pokud vyrazíte z Hendaye, pak podniknete Severní cestu.

Španělskem procházejí od francouzských hranic dvě hlavní cesty jacquetů. První nese pojmenování *Camino Francés* a od etapy, kdy se v Roncevaux překonají Pyreneje, již neobnáší žádné obtíže. Je zdaleka nejfrekventovanější. V některé dny vychází ze Saint-Jean-Pied-de-Port sto padesát poutníků zároveň...

Druhá je pobřežní cesta, nazývaná též Severní. Traduje se, že je hůře vyznačená a obtížnější. Vychází z francouzského Baskicka a prochází přímořskými městy San Sebastián, Bilbao, Santander.

- Severní cestu..., breptl jsem. Ano, to jsem měl v úmyslu. Co si o tom myslíte? Prošel jste ji?

Muž chvíli hrabal v zaprášené skříni a vytáhl odtud hromádku nacyklostylovaných listů, nějaké pohlednice a brožurku. Když mi je podával, ruce se mu třásly a viděl jsem, že se mu zaleskly oči.

- Severní cesta! pronesl a těžce přitom oddychoval. Musíte se dát Severní cestou. Já po ní šel, ano... ale až podruhé. Protože, víte, oni mi ji zakázali.

- Zakázali?

- Nemyslím doslova. Ale když jsem si šel vyzvednout *credencial*, jako vy zde dnes, padl jsem na člověka, který...

V očích se mu mihl záblesk nenávisti.

- Který mi řekl, že už jsem moc starý, vyštěkl pohrdlivě. Že bych to nevydržel. To kvůli němu jsem se napřed dal po *Camino Francés*. Ale zuřil jsem, pane, zuřil! Rok nato jsem řekl ženě: Tentokrát volím *Norte*. A šel jsem.

- A?

- A neměl jsem samozřejmě sebemenší problém. V průměru třicet kilometrů za den! A to nejsem žádný atlet.

Nastalo ticho. Tolik vášně mne uvádělo trochu do rozpaků. To proto, že jsem Cestu ještě neznal. Náhle jsem sebou cukl: muž mi stiskl paži.

- Dejte se po ní, pane! vykřikl na mě. Dejte se po *Norte*. Je nejkrásnější, nejkrásnější, věřte mi!

Poděkoval jsem mu a na útěku si v duchu říkal, že tato pouť je evidentně záležitostí pro ztřeštěnce a já bych měl zůstat na svých horských trasách. Bez zaváhání jsem se rozhodl podniknout cestu po Pyrenejích.

Týden nato jsem vyrazil do Compostely po Severní cestě.

Zahájení cesty

Až do Hendaye jsem dojel expresním vlakem. Při jízdě rychlostí dvě stě kilometrů za hodinu v pohodlném vagonu si člověk s výbavou poutníka připadá - upřímně řečeno - trochu směšně. Když vás pak vlak vysadí na peron a odjede pryč, pocítíte anachroničnost svého úmyslu. Jaký to má smysl, urazit v 21. století takovouto cestu *pěšky*? Nenabízí se žádná zjevná odpověď. Na hlubší úvahy ale není čas: po opuštěném nástupišti vane studený vítr, protože v poryvech přicházejících od Atlantiku se květnové teplo rychle rozptýlí. Ostatní pasažéři už odešli, bez námahy si odtáhli kufříky na kolečkách. Smáčknete trochu svou špatně sbalenou tornu a hodíte si ji na záda. Už teď vám připadá těžší než doma.

Onoho prvního večera v Hendaye jsem námahu omezil na to, že jsem přešel náměstí před nádražím a vyšel šarmantní, tedy turistickou uličkou k hotelu, kde jsem měl zamluvený pokoj.

Byl jsem odhodlán dopřát si poslední noc před odchodem ten luxus, skutečný pokoj v opravdovém hotelu s písmenem H vyvedeným na modrém pozadí a jednou hvězdičkou (přece jen - zachovejme skromnost). Když člověk vyráží z Francie na pěší túru, není důvodu odepřít si to potěšení a neužít si naposledy těsný, zatuchlinou páchnoucí pokojík, sprchu pro zakrslé dítě, nevrlého hoteliéra, který se zavilým pohledem vyžaduje platbu předem, a ožraly, kteří vám až do noci řvou pod oknem. Je dobré odnášet si na vlast čerstvou vzpomínku. Posílen tímto zážitkem

a nezamhouřiv za celou noc oka, ocitl jsem se už o půl osmé venku. Neztrácel jsem čas prohlídkou města (ač je jistě velmi pěkné) a nabral jsem kurz na most Santiago, dálniční dílo, které se klene přes řeku Bidasoa a vede do Španělska.

Do paměti jsem měl vepsány velmi přesné popisy z průvodce, který jsem už stokrát četl a nesl si ho s sebou. Každá křižovatka mi byla povědomá. Dokonce i dálnice měly jisté kouzlo, neboť čarám taženým po automapě vtiskly barvu - asfaltově šedivou. V těchto prvních okamžicích pochodu ještě člověk nedokáže chápat, čím Cesta bude, změřit její šíři a nesmírnost. Prošel jsem skrz Irún s pocitem, že prostě podnikám větší procházku, ale především že jsem si špatně vybral.

Objevila se výpadovka z města; neustával jsem v chůzi. V koloniálu jsem si od mrzutého majitele koupil láhev vody. Když jsem z obchůdku vyšel, pochopil jsem, že se nachází těsně před vidličkou, za kterou se Cesta pouští do volné krajiny. Všichni poutníci u něj museli zastavit a jejich vstup pro něj představoval jen rušivý moment, pouhou rutinu, navíc - vzhledem k jejich konzumačním zvyklostem - nikoli z nejpříjemnějších. Po dlouhém rozmýšlení jsem se rozhodl koupit si jen půl litru, neboť v okolí se přece jistě budou nacházet studánky a potoky. Obchodník mých pětatřicet centů zinkasoval se sklíčeným povzdychem.

Osvěžen jsem přešel dálnici a vydal se po cestě, která konečně vybíhala do zeleně. O kus dál získala vyloženě starobylý vzhled a překlenula říčku po kamenném můstku.

Prožíval jsem silné emoce poutníka-novice. Bylo mi do zpěvu. Připadalo mi, že zanedlouho projdu bájným